

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА: ПРАВОВІ ОСНОВИ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВИБОРУ

ELECTORAL BEHAVIOR: LEGAL FOUNDATIONS, SOCIOCULTURAL FACTORS, AND FEATURES OF DEMOCRATIC CHOICE

Сергієнко Т.І.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри бізнесу та управління
Національного університету «Запорізька політехніка»*

Митюк А.В.,

*аспірант кафедри політології та загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька політехніка»*

Стаття присвячена дослідженню електоральної поведінки в контексті правових засад, соціокультурних чинників та особливостей демократичного вибору. Метою роботи є оцінка впливу виборчого законодавства і політичної системи на електоральну поведінку, а також аналіз соціокультурних факторів, які формують виборчі уподобання громадян. Також в статті розглядаються основні категорії та поняття, які визначають електоральну поведінку, зокрема «демократичний вибір», «політична культура», «виборчий процес», «соціальні інститути» та інші ключові терміни.

Окрему увагу приділено вивченню соціокультурних аспектів, зокрема політичній культурі, ролі соціальних інститутів, а також впливу медіа на формування електоральних уподобань. Визначено важливість взаємодії цих факторів у формуванні вибору виборців і виявлені основні соціокультурні та політичні тенденції, які впливають на виборчі процеси в умовах глобалізації та цифровізації суспільства.

Окрему увагу приділено вивченню соціокультурних аспектів, зокрема політичній культурі, ролі соціальних інститутів, а також впливу медіа на формування електоральних уподобань. Поглиблене вивчення цих аспектів дозволяє побачити сучасні виклики, які постають перед політичними акторами, та сприяє розвитку нових підходів до дослідження електоральної поведінки, зокрема через інтеграцію традиційних соціологічних методів з новими цифровими інструментами.

У статті також запропоновано рекомендації щодо подальших досліджень в цій галузі, зокрема щодо розробки нових методик дослідження електоральної поведінки, враховуючи інноваційні технології та змінені умови суспільного розвитку. Це включає необхідність розробки більш комплексних підходів, що інтегрують вивчення медіа-контенту, цифрових платформ, а також взаємодії між політичними інститутами та громадськістю. Таким чином, стаття визначає напрямки подальших наукових досліджень, які сприятимуть кращому розумінню електоральних процесів в умовах динамічних змін, що відбуваються в сучасному світі.

Ключові слова: електоральна поведінка, демократичний вибір, правові основи, соціокультурні чинники, політична культура, виборчий процес, виборче право, соціальні впливи, культурний контекст, виборчі уподобання.

The article is devoted to the study of electoral behavior in the context of legal principles, socio-cultural factors and features of democratic choice. The aim of the work is to assess the impact of electoral legislation and the political system on electoral behavior, as well as to analyze socio-cultural factors that shape citizens' electoral preferences. The article also examines the main categories and concepts that define electoral behavior, in particular «democratic choice», «political culture», «electoral process», «social institutions» and other key terms.

Special attention is paid to the study of socio-cultural aspects, in particular political culture, the role of social institutions, as well as the influence of the media on the formation of electoral preferences. The importance of the interaction of these factors in shaping voters' choices is determined and the main socio-cultural and political trends that influence electoral processes in the conditions of globalization and digitalization of society are identified.

Special attention is paid to the study of socio-cultural aspects, in particular political culture, the role of social institutions, as well as the influence of the media on the formation of electoral preferences. An in-depth study of these aspects allows us to see the current challenges facing political actors and contributes to the development of new approaches to the study of electoral behavior, in particular through the integration of traditional sociological methods with new digital tools. The article also offers recommendations for further research in this area, in particular on the development of new methods for studying electoral behavior, taking into account innovative technologies and changed conditions of social development. This includes the need to develop more comprehensive approaches that integrate the study of media content, digital platforms, as well as the interaction between political institutions and the public. Thus, the article identifies areas for further scientific research that will contribute to a better understanding of electoral processes in the context of dynamic changes taking place in the modern world.

Key words: electoral behavior, democratic choice, legal foundations, sociocultural factors, political culture, voting process, election law, social influences, cultural context, voter preferences.

Постановка проблеми. Електоральна поведінка є однією з ключових складових демократичних процесів, оскільки саме через вибори громадяни реалізують своє право на участь в управлінні державою. У сучасному світі формування електоральних орієнтацій все більше залежить не лише від правових засад і політичних інститутів, але й від соціальних особливостей та культурного контексту суспільства. Зміни у суспільних настроях, глобалізація, посилення ролі медіа, розвиток технологій та зміна демографічної структури суттєво впливають на виборчі пріоритети громадян. Особливо це актуально в умовах зростання популістичних настроїв, поляризації суспільства та кризи довіри до традиційних політичних інституцій. Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю аналізу правового регулювання виборчих процесів, яке має забезпечувати чесність і прозорість виборів. Водночас соціальні та культурні аспекти, як-от рівень політичної культури, соціальна мобільність, традиції й цінності, значною мірою визначають мотивацію виборців і характер їхнього вибору. Врахування взаємозв'язку правових, соціальних і культурних чинників дозволить краще зрозуміти сучасні виклики електоральної поведінки та запропонувати інструменти для її вивчення та прогнозування. Це має велике значення для стабільного функціонування демократичних систем, підвищення довіри до виборів та зміцнення громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Новаторами у вивченні електоральної поведінки стали такі дослідники, як А. Зігфрід і С. Ліпсет. Саме їхні праці заклали основу для дослідження зв'язку між електоральною поведінкою та умовами існування людей, зокрема культурними, політичними, географічними й економічними аспектами. Соціологічний підхід до вивчення електоральної поведінки був розвинений американськими вченими П. Лазарсфельдом, С. Роканом і Р. Мейленом. Значний прорив у цьому напрямі зробили представники Мічиганської школи, які сприяли формуванню соціально-психологічних досліджень електоральної поведінки. Серед лідерів цього підходу були Е. Кемпбелл, Ф. Конверс, В. Міллер і Р. Роуз. Паралельно з цим розвиток раціонально-інструментального підходу відбувався завдяки роботам Е. Даунса і М. Фіоріні, які акцентували увагу на раціональному виборі та інструментальних мотивах виборців. В Україні вивчення електоральної поведінки має власну історію, що охоплює праці багатьох провідних вчених. Серед них І. Бекешкіна, О. Стегній, В. Паніотто, О. Вишняк, Є. Головаха, Н. Паніна, Ю. Шведа, Ю. Остапець, Д. Позняк, які зробили вагомий внесок у дослідження виборчих процесів в українському суспільстві.

Новітні дослідження в цій галузі, проведені протягом останніх років, належать таким науковцям, як С. Божьева, О. Шинкаренко, І. Ігнатушко, Е. Городецька, В. Чигрин, В. Губенко та В. Полторак. Їхні роботи відображають сучасні тенденції в електоральній поведінці та окреслюють перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на значний внесок вчених у вивчення електоральної поведінки, питання взаємозв'язку між соціокультурними факторами та виборчими уподобаннями залишаються актуальними і потребують подальших досліджень. Сучасний електоральний процес в Україні та в інших країнах постійно зазнає змін, що зумовлено впливом глобалізаційних процесів, технологічних інновацій та змін у політичній культурі. Зокрема, важливими є дослідження впливу нових медіа, соціальних мереж та цифрових технологій на виборчі процеси, що потребують розвитку нових методик аналізу електоральної поведінки та соціокультурних аспектів вибору.

Мета та формування цілей статті. Метою цієї статті є дослідження електоральної поведінки в контексті правових основ, соціокультурних чинників і особливостей демократичного вибору. Для досягнення мети були поставлені завдання:

- оцінити вплив правових засад на електоральну поведінку, зокрема через вивчення виборчого законодавства та політичної системи;
- розглянути соціокультурні фактори, що визначають вибір виборців, зокрема політичні культури, соціальні інститути та вплив медіа;
- проаналізувати особливості демократичного вибору в умовах змін, враховуючи глобалізаційні процеси та новітні технології;
- визначити сучасні тенденції електоральної поведінки, зокрема роль соціальних мереж та цифрових технологій у формуванні виборчих уподобань;
- запропонувати рекомендації для подальших досліджень у цій галузі, зокрема щодо розробки нових методик дослідження електоральної поведінки в умовах змін.

Методологічну основу дослідження складають соціологічні, соціально-політичні та політичні підходи, розроблені як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Для дослідження чинників електоральної поведінки були використані компаративістський, структурний, функціоналістський та аналітичний методи, що дозволяють розглядати різні наукові погляди та підходи до вивчення цього феномену. Метод аналізу та синтезу застосовувався для узагальнення теоретико-методологічних підходів до соціологічного вивчення електоральної поведінки, що дозволило створити цілісне уявлення про вплив різних факторів на виборчі уподобання громадян.

У процесі дослідження використовувалися соціологічні методи, зокрема анкетне опитування, яке дозволило зібрати емпіричні дані про електоральну поведінку, а також вторинний аналіз результатів попередніх досліджень. Це сприяло глибшому розумінню факторів, що впливають на вибір виборців, а також допомогло сформулювати висновки, які можуть бути корисними для подальших наукових досліджень у цій галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У дослідженні електоральної поведінки важливим є розгляд основних категорій та понять, які впливають на вибір виборців. Вони включають такі терміни, як «демократичний вибір», «політична культура», «виборчий процес», «соціальні інститути», «медіа», «глобалізація» та «цифровізація суспільства». Кожен з цих термінів має значення, яке безпосередньо впливає на формування електоральних уподобань та на прийняття виборчого рішення. Для більш детального розгляду цих категорій та понять у контексті електоральної поведінки, таблиця 1 надає визначення кожного терміну та пояснює його роль у виборчому процесі (табл. 1).

Ця таблиця дозволяє систематизувати основні категорії, які взаємодіють між собою і визначають електоральну поведінку, а також окреслює вплив

кожної категорії на вибір виборців. Розгляд цих аспектів дає змогу краще зрозуміти механізми, через які формуються уподобання громадян під час виборчого процесу. Зокрема, політична культура визначає основи для взаємодії громадян з політичними інститутами та партіями, виборчий процес регулює саму техніку проведення виборів, а соціальні інститути [12, с. 65], зокрема медіа, значно впливають на формування політичної свідомості [17, с. 359]. Крім того, глобалізація та цифровізація створюють нові виклики, які змінюють електоральну поведінку через доступ до глобальної інформації та новітні технології комунікації [13, с. 76; 15].

Таким чином, розгляд цих категорій допомагає краще зрозуміти, як різні фактори впливають на виборчі рішення, і сприяє глибшому аналізу електоральної поведінки в умовах сучасного соціально-політичного середовища. Важливим аспектом цього аналізу є оцінка впливу правових засад на електоральну поведінку, оскільки саме через правові механізми та виборче законодавство формуються умови для участі громадян у виборах, що безпосередньо визначає їхню поведінку на виборчих дільницях. Зміст і структура виборчого законодавства визначають, як саме вибори проводяться, які права мають виборці, як відбувається реєстрація кандидатів, яким чином

Таблиця 1

Основні категорії та поняття, що визначають електоральну поведінку

Категорія	Значення	Вплив на електоральну поведінку
Демократичний вибір [2, с. 17]	Процес, за якого виборець робить вибір серед політичних кандидатів або партій на основі своїх інтересів і переконань.	Визначає свободу вибору громадян та важливість справедливих виборів. Спостерігається у демократіях, де кожен має рівне право на участь.
Політична культура [16, с. 59]	Система політичних цінностей, переконань та знань, що характеризують громадян і впливають на їхнє ставлення до політики.	Важливий чинник у формуванні електоральних уподобань. Виборці з різним рівнем політичної культури можуть мати різні уявлення про політичні партії та кандидатів.
Виборчий процес [1, с. 120]	Сукупність процедур, що відбуваються під час виборів, включаючи підготовку, голосування, підрахунок голосів і визначення результатів.	Регулює технічні аспекти виборів і забезпечує їх легітимність. Прозорість виборчого процесу має прямий вплив на довіру громадян до результатів виборів.
Соціальні інститути [9]	Організації та структури, які формують соціальне середовище, зокрема партії, медіа, громадські організації, освітні установи.	Вони впливають на політичну соціалізацію виборців. Через медіа та політичні партії громадяни отримують інформацію, що може змінювати їхні електоральні уподобання.
Медіа [8, с. 465]	Інструменти комунікації, зокрема телевізія, радіо, преса, інтернет та соціальні мережі, через які передається політична інформація.	Важливий фактор у впливі на виборчі уподобання. Медіа формують політичну свідомість виборців, поширюючи інформацію про політичні процеси, кандидатів і програми партій.
Глобалізація [5]	Процес інтеграції економічних, політичних, соціальних і культурних процесів на світовому рівні.	Впливає на електоральну поведінку через поширення інформації та ідеологій, що може змінювати політичні уподобання громадян.
Цифровізація суспільства [3]	Процес розвитку технологій, які забезпечують доступ до інформації та послуг через інтернет і цифрові платформи.	Збільшує вплив соціальних мереж на електоральні уподобання. Розвиток технологій може призвести до нових форм політичної комунікації та взаємодії з виборцями.

обчислюються результати виборів [14, с. 78]. Законодавчі норми можуть бути як стимулом для активної участі громадян у виборчому процесі, так і перешкодою, коли вони обмежують доступ до виборів або створюють умови для маніпуляцій і фальсифікацій.

Різні виборчі системи можуть по-різному впливати на електоральну поведінку. Наприклад, у мажоритарній системі виборці часто обирають кандидата, який найбільше знайомий або який представляє їх інтереси в конкретному окрузі. У пропорційній системі основний акцент робиться на партійну ідентифікацію, і виборці можуть голосувати за партію, а не за окремих кандидатів.

Виборчі закони можуть визначати мінімальний рівень явки на виборах, що, в свою чергу, впливає на легітимність результатів та мобілізацію електорату. Політична система країни також відіграє важливу роль у формуванні ставлення громадян до виборчого процесу. Стабільна та представницька політична система стимулює громадян до більш активної участі у виборах. Натомість зміна політичної системи або встановлення авторитарного режиму можуть призвести до апатії серед виборців або навіть зниження рівня довіри до виборчого процесу. Особливу увагу варто звернути на контекст війни в Україні. В умовах військових дій націоналістичні настрої зазвичай посилюються, що може суттєво вплинути на електоральні вподобання. Виборці можуть більше орієнтуватися на партії та кандидатів, які демонструють чітку проукраїнську позицію, обираючи патріотичні чи безпекові питання на шкоду економічним чи соціальним. Така ситуація може призвести до змін у традиційних виборчих пріоритетах та у виборчих уподобаннях громадян.

Важливим аспектом електоральної поведінки є політична культура, що включає в себе суспільні уявлення про вибори, партії та політику загалом. Виборці, які мають високу політичну активність і довіру до демократичних інститутів, зазвичай більш схильні брати участь у виборах [7, с. 294]. У той час як у суспільствах з низькою політичною культурою електоральна активність може бути значно меншою. Виборчі закони можуть сприяти або обмежувати розвиток політичних партій. Якщо законодавство підтримує політичну конкуренцію та легкість створення нових партій, це може забезпечити більшу політичну диверсифікацію, що дасть виборцям більший вибір і стимулюватиме їх до участі в виборах.

Що стосується ситуації в Україні, то в умовах війни важливість політичної стабільності та патріотизму стає пріоритетною. Це може призвести до більшої мобілізації населення та активнішої участі громадян у виборах, особливо в умовах значного інформаційного впливу з боку внутрішніх і зовнішніх медіа.

Загалом, правові засади виборчого процесу визначають правила, за якими громадяни можуть реалізувати своє право на вибір, і значною мірою формують динаміку електоральної поведінки. Виборче законодавство та політична система безпосередньо впливають на політичну активність виборців, їхню довіру до процесу та поведінку на виборах, оскільки створюють основу для демократичного процесу та взаємодії між виборцями і кандидатами чи політичними партіями. Вони формують умови, в яких виборці можуть здійснити свій вибір, і забезпечують передбачуваність та стабільність виборчого процесу, що є необхідним для розвитку демократичних інститутів.

Водночас, соціокультурні фактори мають суттєвий вплив на виборчі рішення громадян. Вони визначають, як виборці інтерпретують політичну інформацію, яким чином взаємодіють із політичними акторами та якими факторами керуються при виборі кандидатів або партій [10, с. 16]. Політична культура, яка включає сукупність переконань, цінностей та норм, визначає ставлення громадян до політичної системи. Вона впливає на те, як люди сприймають політичні процеси, політичних лідерів та їхні програми. Політична культура може бути підтримуючою, коли громадяни активно залучені до політики і довіряють виборчим процесам, або скептичною, коли громадяни не мають довіри до політиків і політичних інститутів.

Соціальні інститути, такі як сім'я, освіта, релігійні організації та трудові колективи, можуть значно впливати на політичні уподобання виборців [6, с. 87]. Виховання в родині з певними політичними переконаннями може формувати схожі погляди у наступних поколіннях. Освітній рівень також може впливати на здатність виборців критично оцінювати політичні програми.

Щодо впливу медіа на формування громадської думки в Україні, то це є важливою темою досліджень. Українські науковці аналізують, як засоби масової інформації впливають на електоральні вподобання громадян. Наприклад, у статті «Вплив вітчизняних ЗМІ на електоральні вподобання українців наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття» розглядається роль українських ЗМІ в інформаційному суспільстві та їхній вплив на виборчі вподобання громадян [4]. Також, у статті «Особливості електоральної поведінки українців через призму соціальних мереж» аналізується, як соціальні мережі впливають на політичну поведінку громадян в Україні [11].

В умовах війни, роль медіа набуває особливої значущості, оскільки контроль над інформацією стає стратегічним інструментом впливу. В таких умовах медіа – як традиційні, так і нові, зокрема соціальні мережі – можуть суттєво змінювати електоральні уподобання громадян, мобілізувати населення або сприяти маніпуляціям. Соціальні

мережі, завдяки своєму швидкому поширенню інформації та здатності формувати громадську думку, стали потужним фактором впливу на політичну поведінку виборців, особливо в контексті сучасних геополітичних і соціальних змін. Важливо відзначити, як ці медіа канали використовуються для формування певного іміджу політичних сил і кандидатів, а також для впливу на сприйняття громадянами ключових питань, пов'язаних із безпекою, патріотизмом і національною ідентичністю.

Щодо глобалізації, то українські дослідники також вивчають її вплив на електоральну поведінку. Це взаємодія стає особливо помітною в умовах глобалізаційних процесів, які значно трансформують політичну поведінку та ставлення громадян до виборчого процесу. Зміни в міжнародному контексті, нові соціокультурні реалії та розвиток технологій додають складності до електоральних процесів, створюючи нові вимоги до демократичного вибору.

Особливості демократичного вибору в умовах змін, що відбуваються в Україні та інших країнах, потребують уваги до низки важливих факторів, які відображають сучасні трансформації в глобальному політичному та соціальному середовищі. Перш за все, глобалізація, що охоплює економічні, політичні та культурні аспекти, має значний вплив на політичні процеси та виборчі рішення громадян. Глобалізація забезпечує більшу інтеграцію країн на міжнародному рівні, але одночасно може створювати виклики для національних політичних систем, що призводить до змін у електоральних практиках. Виборці в умовах глобалізації можуть відчувати тиск зовнішніх факторів, таких як міжнародні економічні кризи, глобальні політичні тенденції або соціальні мережі, які формують нові інструменти для політичної комунікації та маніпуляцій.

В Україні зміни в політичному середовищі також визначають особливості демократичного вибору. Тривала трансформація політичної системи, процеси реформування та інтеграція в європейські структури безумовно позначаються на виборчій поведінці. Зокрема, поширення інформаційних технологій і активне використання соціальних мереж сприяють зміні способів, якими громадяни отримують інформацію, взаємодіють з політичними акторами та приймають рішення. Новітні технології, включаючи цифрові платформи та інструменти онлайн-голосування, а також персоналізовану політичну рекламу, змінюють способи взаємодії виборців з політичними кандидатами, партіями та іншими учасниками виборчого процесу.

Крім того, зміни, які відбуваються в суспільствах через глобалізаційні процеси, мають значний вплив на політичні ідеології та стратегічні орієнтири виборців. В умовах глобалізації багато країн переживають політичні розломи, що без-

посередньо впливає на структуру електоральних уподобань. Виборці все більше орієнтуються на міжнародні стандарти прав людини, економічного розвитку та політичної стабільності, що призводить до зростання ролі зовнішніх політичних факторів. Міжнародна підтримка або критика стають важливими чинниками, які впливають на політичний вибір. Враховуючи поточний контекст війни, зміни в глобалізаційних процесах, зокрема через міжнародну допомогу та підтримку з боку європейських і світових інститутів, можуть також змінити електоральну поведінку в Україні. Виборці можуть більше орієнтуватися на політичні орієнтири, пов'язані з інтеграцією в ЄС, безпекою та стабільністю країни в міжнародному контексті.

Враховуючи ці зміни, демократичний вибір набуває нових рис. Протягом останніх десятиліть виборці стали більш підготовленими до швидких змін в політичному ландшафті, оскільки глобалізація і технології значно розширили спектр інформації, яку вони можуть отримувати. Демократичний вибір у сучасних умовах є результатом постійної адаптації до нових реалій, що включає зміни в електоральних практиках, нові медіаінструменти та вплив міжнародних процесів. Ці процеси не лише змінюють способи політичної комунікації, але й перетворюють саму природу політичних виборів, роблячи їх більш динамічними і доступними для громадян з різним досвідом і соціальним статусом.

Сучасні тенденції електоральної поведінки демонструють важливі зміни, зокрема через вплив соціальних мереж і цифрових технологій, які суттєво впливають на формування виборчих уподобань. У порівнянні з традиційними методами політичної комунікації, соціальні мережі стали ключовими інструментами для залучення виборців, надання інформації та формування політичних поглядів. Платформи, як-от Facebook, Twitter, Instagram та TikTok, забезпечують безпосередній контакт між політичними акторами та громадянами, що дозволяє швидко поширювати інформацію, організовувати кампанії та мобілізувати підтримку. Це підкреслює важливість цифрової грамотності виборців і створює нові виклики для політичних кампаній, зокрема в контексті етики використання таких платформ для маніпулювання настроями громадськості. Однією з особливостей цього впливу є персоналізація політичної реклами через алгоритми соціальних мереж, які аналізують інтереси, поведінку та уподобання користувачів, сприяючи більш точному таргетуванню виборців. Це створює можливість для політиків звертатися до конкретних груп громадян із персоналізованими повідомленнями, що підвищує ефективність кампаній, але водночас може спричинити маніпуляції та посилення поляризації.

Цифрові технології, такі як великі дані (Big Data) та аналітика, дозволяють краще розуміти настрої виборців і прогнозувати результати виборів. Виборці можуть отримувати інформацію не лише через традиційні медіа, але й через інтернет-ресурси, що змінює традиційні канали політичної комунікації. Однак це також веде до проблем, таких як поширення фейкових новин, дезінформації та маніпуляцій через цифрові платформи.

Таким чином, роль соціальних мереж та цифрових технологій у сучасних електоральних процесах є визначальною, оскільки ці інструменти не лише змінюють спосіб, яким політики звертаються до виборців, але й створюють нові можливості та виклики для демократичних процесів. Вони забезпечують більш оперативну взаємодію з громадянами, водночас створюючи ризики для політичної стабільності та довіри до виборчої системи. В умовах війни поширення цифрових технологій ще більше посилює цей вплив, оскільки соціальні мережі стають основним каналом для передачі політичної інформації та мобілізації громадян.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Аналіз електоральної поведінки громадян виявив важливі взаємозв'язки між різними категоріями, такими як політична культура, виборчий процес, соціальні інститути, медіа, глобалізація та цифровізація. Кожна з цих категорій має значний вплив на формування виборчих уподобань та рішень виборців. Політична культура, що визначає ставлення громадян до політичної системи, взаємодіє з іншими аспектами, такими як соціальні інститути, зокрема медіа, які значно формують політичну свідомість.

Глобалізація та цифровізація створюють нові виклики, змінюючи електоральну поведінку через доступ до глобальної інформації та новітні технології комунікації. Вплив медіа, особливо соціальних мереж, на формування громадської думки є особливо помітним в умовах сучасного інформаційного середовища, оскільки ці платформи дозволяють швидко поширювати інформацію, мобілізувати електорат та маніпулювати політичними поглядами.

З іншого боку, правові засади виборчого процесу, включаючи виборче законодавство, відіграють критичну роль у визначенні умов для участі громадян у виборах та забезпечують стабільність демократичного процесу. Виборчі закони можуть як сприяти активній участі громадян у виборах, так і створювати бар'єри для них, залежно від того, наскільки ефективно забезпечують рівність доступу та мінімізацію маніпуляцій. Тому **перспективною подальших наукових досліджень** є глибше вивчення взаємодії між різними факторами, що впливають на електоральну поведінку, зокрема аналіз механізмів впливу соціальних мереж та цифрових технологій на формування виборчих уподобань. Також важливо дослідити роль виборчого законодавства в контексті глобалізаційних змін, що відбуваються в Україні та світі, а також вивчити новітні виклики для демократичних процесів, пов'язані з маніпуляціями через медіа та нові форми політичної комунікації. Крім того, необхідно звернути увагу на вплив політичної культури на виборчі практики в постійно змінюваному глобальному контексті, що сприятиме більш точному прогнозуванню електоральних результатів та покращенню демократії в умовах сучасних соціальних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бортніков В. Виборчий процес як категорія політологічного аналізу парламентських виборів в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*, 2020. Випуск 28. С. 118-124. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/28_2020/17.pdf
2. Брандер П., Лор де Вітте, Гані Н., Гомеш Р., Кін Е., Нікітіна А., Пінкевічюте Ю. КОМПАС. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. 2023 р. 496 с. URL: <https://rm.coe.int/compass-2024-ukr/1680afc555>
3. Коваль О., Лишак О. Характеристика цифрової трансформації економіки в умовах глобальних викликів. *Економіка та суспільство*, 2024. № (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-72>
4. Левченко М. Вплив вітчизняних ЗМІ на електоральні вподобання українців наприкінці XX – на початку XXI століття. *Українські історичні студії*, 2023. № 14 (53). URL: <http://phh.dspu.edu.ua/article/view/291405>
5. Охота Ю., Балдинюк В., Мазурков Р. Вплив глобалізації на економічний розвиток та національну безпеку України в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*, 2024. № (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-16>
6. Політична система України: конституційна модель та політичні практики: монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
7. Сергієнко Т.І., Митюк А.В. Роль електорально-правової культури у формуванні громадянського суспільства в контексті глобальних геополітичних викликів. Турбулентність глобальних геополітичних процесів і проблеми національної безпеки: монографія / [О.М. Кириленко, М.А. Козловець, Г.Л. Рязцев та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2025. С. 292-304.
8. Сергієнко, Т.І., Белова В.С. Засоби масової інформації та їх роль у політичній системі суспільства. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця* [Електронне видання]: збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Ломжа – Ірпінь, 21 лютого 2024 р. / наукова редакція: З. Шарлович, Т. Гіріна. Ірпінь: Державний податковий університет; Ломжа: Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі. Видавництво: MANS w Łomży, 2024. С. 464-466. PDF-формат; мережеве видання; інституційний депозитарій. URL: https://drive.google.com/file/d/1gMkn8VRZ1NjHV5R4D4vPS5heCM6N_tBH/view

9. Соціальний інститут. URL: <https://vue.gov.ua>

10. Українське суспільство в умовах війни: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.

11. Як соцмережі впливають на політику в Україні: висновки дослідження. URL: https://internews.ua/opportunity/social-network-research?utm_source=chatgpt.com

12. Almond G. A., Verba S. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Princeton University Press, 1963. 379 p.

13. Held D., McGrew A. Globalization/Anti-Globalization: Beyond the Great Divide. Polity Press, 2007. 320 p.

14. Lijphart A. Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. Yale University Press, 1999. 430 p.

15. Pariser E. The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You. Penguin Press, 2011. 294 p.

16. Sergienko T., Babarykina N. Features and trends of the development of the political culture of the Ukrainian society in the conditions of the hybrid warfare. *Humanities studies: збірник наукових праць* / Гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 7 (84). С. 58-64. URL: <http://humstudies.com.ua/issue/view/14152>

17. Tufekci, Z. Social Media and the Decision to Participate in Political Protest: Observations from Tahrir Square. *Journal of Communication*, 2014. № 64(2). С. 357-372.